

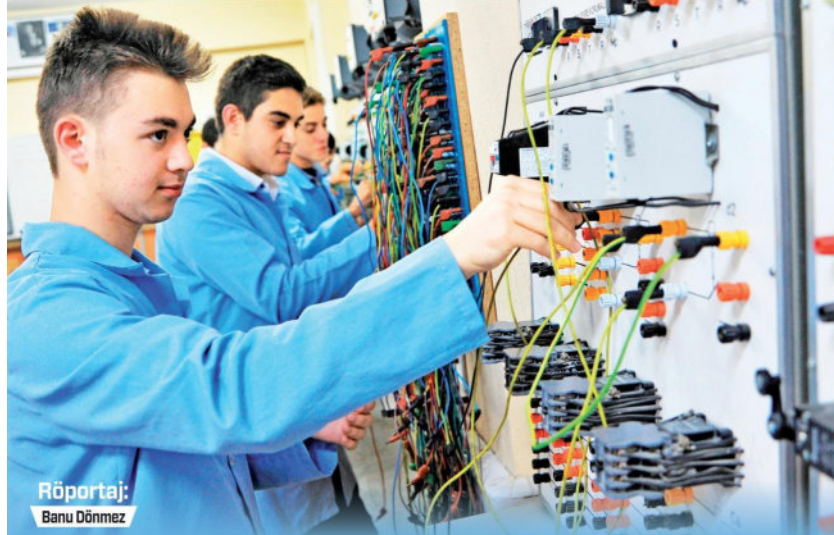

Mesleki eğitimde dönüşümün kitabı

RÖPORTAJ:
BANU DÖNMEZ
Sayfa 4'te

MAHMUT ÖZER

Röportaj:
Banu Dönmez

MESLEKİ EĞİTİMDE DÖNÜŞÜMÜN KİTABI

Mesleki eğitimi tercih ederek yerleşen öğrenci sayısı yüzde 63 arttı. Meslek liseleri ilk kez yüzde 1'lik başarı diliminden öğrenci almaya başladı. Pandemi döneminde yaptıkları üretimler alkışlandı... Mesleki ve teknik eğitimden sorumlu MEB Bakan Yardımcısı mesleki eğitimde yaşanan bu dönüşümü kitaplaştırdı.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) son yıllarda mesleki eğitim alanında önemli bir dönüşüm sağladı. Yıllardan beri mesleki eğitimden beklenenlerin adam adam yapılması öncelikli sektörleri hem matru etti hem de unuttular. Mesleki ve teknik eğitimden sorumlu MEB Bakan Yardımcısı Mahmut Özer mesleki eğitimde yaşanan bu dönüşümü kitaplaştırdı. Mektep Üniversitesi yayımlanan cıkan kitabın başlığı "Mesleki Eğitimde Paradigma Değişimi: Türkiye'nin Mesleki Eğitim İle İmtihanı". Biz de Özer ile hem kitabın hem de mesleki eğitimi konuştuk.

Kitap Türkiye'de geçmiştin günümüzde mesleki eğitim ile ilgili yaşananları ve gelişmeleri ayrıntılı bir şekilde ele alıyor. Bu arada dünyada mesleki eğitim ile ilgili gelişmelerde de yer veriyor. Türkiye'nin mesleki eğitim ile imtihanını anlatıyoruz. Bu imtihanından geçtik mi?

Kasaca evet veya hayır demeyecek kadar zor bir soru. Kitapta zaten kapsamlı bir şekilde bu imtihanın sonucunun iyi olması için çalışıyor. Elbette, sorun sadece mesleki eğitimin kendisi ile ilgili değil.

Mesleki eğitim bir sistem, sistemin sadece bir bileşeni eğitimdir. Diğer bileşenleri işgücü piyasası ve ileri eğitim yani yükseköğretim. Mesleki eğitim sisteminin anlamamız için bu üç bileşenin birbirini ile ilişkilerine dikkat etmemiz gerekiyor.

Belki de sizin mesleki eğitim ile ilgili kitabınızın en ayırt edici özelliği, ilk kez bu üç bileşenin katkılarını bakmak gerekiyor. Veya gerçekten bir iyileştirme yapmak gerekirse de her üç bileşende de iyileştirme yapılması gerekiyor.

Kesinlikle. Sorunlar genellikle birbirlerinden kopuk bir şekilde ele alıyoruz. Sorun da bu noktada büyüyor. Sistemik bakmadığımızda sorunun tespiti de üretilemez çözüme de eksik kalıyor. Mesleki eğitimde de yaşanan bu. İşgücü piyasasına ve yükseköğretime bakmadan sadece mesleki ortaöğretime bakılmadığına yeterince dikkat sağlanmıyor maalesef. Dolayısıyla çözüm de mesleki eğitim ile birlikte mesleki eğitimin işgücü piyasasına ve yükseköğretim alanları ile ilişkilerini kapsamlı bir şekilde bakabilmekten geçiyor.

Mesleki eğitimin işgücü piyasasına ile ilişkilerini iyileştirmek için ne yaptınız?

İlk adım olarak sektörlerle kapsamlı bir işbirliği modeli geliştirdik. Yeni işbirliği modeli tüm eğitim süreçlerinin birlikte yürütülmesini, bu kapsamda eğitim müfredatının sektörlerle birlikte güncellenmesini, meslek alan ve atölye öğretmenlerinin işgücü ve mesleki gelişim eğitimlerine destek vermesini, öğrencilerin işte çalışarak beceri eğitimlerinin sektörlerle birlikte planlanmasını, başarılı öğrencilere burs vermesini ve istihdamda öncelik verilmesini kapsıyor. Yeni model işverenler ve sektörler tarafından da memnuniyetle karşılandı. Bu sürede eğitim verdiğimiz tüm alanlarda sektörlerle yeni modele göre işbirliklerimizi tamamladık. Örneğin, TOBB, İTİ, İSG, ATU, ASO ve Savunma Sanayi Başkanlığı ile çok güçlü işbirlikleri kurduk. Bilgiğiniz gibi bu işbirliklerini ilk yıl önce yapmıştık. Bu kapsamda işbirliklerinin sonuçlarını kısa sürede gördük.

Bu sonuçlardan habesdebilir misiniz?

Mesleki eğitimi tercih ederek yerleşen öğrenci sayısı yüzde 63 arttı. Bu, oldukça yüksek bir oran. İlk kez yüzde 1'lik başarı diliminden öğrenci almaya başladık. Mesleki eğitimde sınavla öğrenci alan okulların

mez doluluğu gibi puanları da artırmaya başladı. Ciddi bir iyileşme evresine girdi mesleki eğitim. 2018 yılında yaklaşık 2 bin beş yüz öğrenciye iş başı ve mesleki gelişim eğitimi imkanı sağlanırken son iki yılda 43 bin öğrencimize iş başı ve mesleki gelişim eğitimi verdik. Yani yaklaşık 17 katlık bir artıştan bahsedebiliriz. Bir başka deyişle son iki yılda mesleki alan ve atölye öğretmenimizin yaklaşık yüzde 85'ine mesleki gelişim eğitimi imkanı sağlandı. Hedefimiz 2020 yılının sonuna bu oranı yüzde 100'e çıkartmak. Takvimde planladığımız gibi ilerliyoruz. Diğer taraftan mesleki eğitim verdiğimiz tüm alan ve dallarda müfredatın sektörlerle ve paydaşlarımızla birlikte güncellenmesini tamamladık. Ayrıca tüm programın ulusal meslek standartları ile uyumlu hale getirdik. Mesleki eğitimde sektör temsilcilerinin de aktif yer aldığı kalite güvence sistemini kurduk.

İşgücü piyasasında yapılması gereken iyileştirmelerden habesdebilir misiniz?

İşgücü piyasası ile ilgili üç önemli dönüşüm gerekiyor. Birincisi, mesleki eğitim mezunları aldıkları eğitim ile ilişkili alanlarda çalışacakları alacakları ücrette iyileştirme yapılması lazım. İşgücü piyasasına giren mesleki eğitim mezunları ister eğitim aldıkları alanda isterse eğitimleri ile ilişkili olmayan bir alanda çalışacakları aldıkları ücrette önemli bir farklılık olmazsa bu durumda çalışma koşulları ve kariyer olanakları nedeniyle eğitimleri ile ilişkili olmayan alanlarda çalışmaya tercih ediyor. Doğal bir tercih bu. Şu anda en önemli sorunumuz bu. Mesleki eğitim mezunları eğitim aldıkları alanlarda istihdamda teyvik edecek ücret iyileştirilmesine ihtiyaç var. İşverenin bu konuda adım atması gerekiyor. Aradığımız elemanı bulamıyoruz demek bir dereceye kadar makul. Bununla birlikte şu soruyu da gündeme getirebiliriz: Aramız bulamıyoruz iş pozisyonu için ne kadar ücret verilecek? Her yıl mesleki ve teknik eğitimden 300 binin üzerinde yeni mezun veriyoruz. Diğer taraftan daha önce mezun olanlar da var. Dolayısıyla aranan elemanı verecek ücret artınca çalışmak isteyen sayısı da artacak ve aranan elemanı bulabileceğiz. İkinci önemli sorun, işverenlerin yeni mezunları yerine deneyimli çalışan istihdamda tercih etmesi. Bu tercih yeni mezunların aleyhine çalışıyor. Bu yaklaşım değişimine ihtiyaç var. Bu durumda yeni mezunların eğitim aldıkları alanda istihdam imkanı nasıl kavuşacakları? İşverenin bu tercihi mesleki eğitim mezunlarını eğitim aldıkları alanlar dışında istihdam aramasına zoruyor. Son olarak, işgücü piyasasının talep ve istihdam kapasitesine göre her alanda öğrenci kapasitesini oluşturmak. Bu sorunu Bakanlık olarak bizim sorumlumuz. Bu sorunu çözebilmek için 2019 yılında Türkiye'nin mesleki eğitim haritasını çıkarttık. Gördüğümüz en önemli sorun arz-talep uyumsuzluğu. Şimdi mesleki eğitim kapasitesini bu haritaya göre yeniden yapılandırmaya ve arz-talep uyumunu rasyonel bir şekilde oluşturamaya çalışıyoruz. Bu dönüşümler elbette tüm problemleri çözmeye de işgücü piyasasında önemli bir iyileşme sağlayacaktır.

Peki yükseköğretimde de iyileştirme yapılması gerekiyor.

Yeni model işverenler ve sektörler tarafından da memnuniyetle karşılandı. Bu sürede eğitim verdiğimiz tüm alanlarda sektörlerle yeni modele göre işbirliklerimizi tamamladık. Örneğin, TOBB, İTİ, İSG, ATU, ASO ve Savunma Sanayi Başkanlığı ile çok güçlü işbirlikleri kurduk. Bilgiğiniz gibi bu işbirliklerini ilk yıl önce yapmıştık. Bu kapsamda işbirliklerinin sonuçlarını kısa sürede gördük.

Bu sonuçlardan habesdebilir misiniz?

Mesleki eğitimi tercih ederek yerleşen öğrenci sayısı yüzde 63 arttı. Bu, oldukça yüksek bir oran. İlk kez yüzde 1'lik başarı diliminden öğrenci almaya başladık. Mesleki eğitimde sınavla öğrenci alan okulların

tim alanında nasıl bir iyileştirme yapılmadı?

Burada da iki dönüşüm gerekiyor. Birincisi, mesleki eğitimin akademik ve jenerik beceriler açısından daha fazla desteklenmesi ile ilgili dolaylı bir dönüşüm. Günümüzde işgücü piyasasında mesleklerin talep ettiği beceri setleri dinamik bir şekilde değişiyor. Özellikle üretim ve hizmet sektöründe yapay zeka ve otomasyon yaygınlaşması mesleki eğitimin yeni yapılandırılmasına zorunlu kıldı. Yeniden yapılandırılması ilkelere mesleki eğitimi hızla değişen çalışma koşullarına uyumu destekleyen ve kolaylaştırılan akademik ve jenerik becerilerle destekliyor. Biz de bu dönüşümü bir yıldır devam eden sektör ve paydaşlarımızla yaptığımız uzun çalışmalar sonunda tamamladık. Dolayısıyla akademik becerilerin daha fazla desteklenmesi yeni mesleki eğitim, mezunların istediklerinde yükseköğretime erişimlerini kolaylaştıracaktır. Diğer taraftan mesleki ve teknik ortaöğretim ile meslek yükseköğretim (MYO) işbirliğinin yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç var. Örneğin, dört yıl elektrik programı okuyup mezun olan mesleki eğitim mezunu MYO'da ilgili programa yerleştiğinde alacağı derslerle elektrik ile ilgili hiçbir ders almaması diğer bir lise mezunu aynı programa yerleştiğinde alacağı derslerle hiçbir farklılık yok. Aynı dersleri alıyorlar ve başarılı olduklarında iki yılda mezun oluyorlar. Burada bir sorun olduğunu düşünüyorum. Mesleki eğitim mezunu MYO'da aynı ile ilgili bir programa yerleştiğinde alacağı derslerde ve dolayısıyla eğitim süresinde bir farklılığa ihtiyaç var. Eğer böyle bir dönüşüm sağlanabilirse hem mesleki eğitim bünyesinde çok daha fazla değerli olabilecek hem de işgücü piyasasına geçişler daha hızlı olacaktır.

Kitapta da yer verdiğiniz projelerden ikisi dikkatimi çekti: Mesleki eğitimde AR-GE projesi ve 1.000 okul projesi. Bunları biraz açabilir misiniz?

Bildiğiniz gibi Covid-19 salgını ile mücadele günlerinde mesleki eğitim kurumlarının kapasitesini maksimuma çıkartarak toplumun ihtiyaç duyduğu acil ürünlerin büyük bir kısmını üretti. Bu üretim kapasitesini farklı bir çevreye taşımak istedik ve Türkiye'de 40 mesleki ve teknik Anadolu lisesinde AR-GE merkezi kurduk. AR-GE merkezlerini de fikri mülkiyet ile ilişkilendirdik. Yani bu merkezler mesleki eğitimde patent, faydalı model, tasarım ve marka üretimi ve tesciline odaklandılar. Bu konuda da çok önemli mesafeye aldık. 2019 yılında 12 patent ve 8 faydalı model, 2020 yılında ise 103 tasarım ve 19 marka tescilli aldık. Dolayısıyla toplam 142 tescil almış oldu. 2020 yılı için hedefimiz 100 ürün tescilli idi. Yıl bitmeden bu hedefi önemli oranda aşmış. Diğer taraftan halen 66 patent, 85 faydalı model, 197 tasarım ve 260 tasarruflar üzere toplam 668 tescil başvurusu da değerlendirilmeye aşamamışlardır. Gördüğümüz gibi kısa sürede çok önemli mesafe alındı. AR-GE merkezleri artık bu süreçten önemli faydalanacaklar.

Mesleki eğitimde 1.000 okul projesi?

Bu proje de mesleki eğitimin güçlendirilmesini hedefliyor. Hedefi de mesleki eğitim okullarında başarı farklarını azaltmak. Yani mesleki eğitimde başarı kriterlerini diğer mesleki eğitim okullarına göre geçecek düzey performans gösteren bir okulumuzun her aşkdan ek destek sağlanmaya hedefliyoruz. Eğitim-öğretim ortamlarında kültür-sanat-spor alanlarında desteğe, temel becerilerle ilave destek eğitim programlarına kadar çok farklı alanlarda önemli destek sağlayacağız. Sonuçta mesleki eğitim verilen okullarımız çok daha güçlü olacak.

MAHMUT ÖZER